

VALTIMON POHJOISET KYLÄT

Koppelo, Nuolijärvi, Puukari,
Rasimäki, Rumo ja Verkkojoki

KYLÄSUUNNITELMA 2014

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Valtimon Pohjoiset kylät	4
Koppelo.....	5
Nuolijärvi	5
Puukari.....	5
Rasimäki.....	6
Rumo.....	7
Verkkojoki	7
Kylätoiminnan nykytila.....	8
Kyläanalyysi	9
Yritystoimintaa.....	9
Palvelut.....	10
Tapahtumia	11
Yhdistykset ja kimpat.....	11
Harrastusmahdollisuudet.....	12
Luontokohteet, arvokkaat rakennukset, maisemat, ym.	12
Kylien ammatit.....	13
Valtimon Pohjoisten kylien nelikenttäanalyysi	14
Edellisen kyläsuunnitelman toteutuminen	15
Kehittämisen teemat	18
Toimenpiteet	19
Lisätietoja kylien ja maaseudun kehittämisestä.....	21

Johdanto

Valtimo on vajaan 2400 vakituisen asukkaan kunta Pohjois-Karjalan maakunnan pohjoisosassa, lähellä Kainuun rajaa. Valtimon Pohjoiset kylät sijaitsevat nimensä mukaan kunnan pohjoisosassa. Pohjoisiin kyliin kuuluu kuusi kylää; Koppelo, Nuolijärvi, Puukari, Rasimäki, Rumo ja Verkkojoki. Kylät sijaitsevat kahden puolen Valtimolta Kajaaniin menevää valtatie 6:ta ja sen vieressä kulkevaa junarataa. Pohjoisilla kylillä on yhteensä noin 750 asukasta.

Valtimon kunnassa laadittiin ensimmäinen kaikkien kylien yhteinen suunnitelma *Valtimon kehittäminen* jo vuonna 1999. Tässä raportissa olivat mukana myös Pohjoiset kylät. Raportti koottiin Valtimon Kehittäjien hanketyöskentelynä ja antoi tuolloin varsin kattavan kuvan kylien asukkaista, ikä- ja elinkeinorakenteesta, asutuista tiloista sekä vapaa-ajan asutuksesta. Laajojen haastattelujen pohjalta laadittu raportti sisälsi myös nelikenttäanalyysin kylittäin.

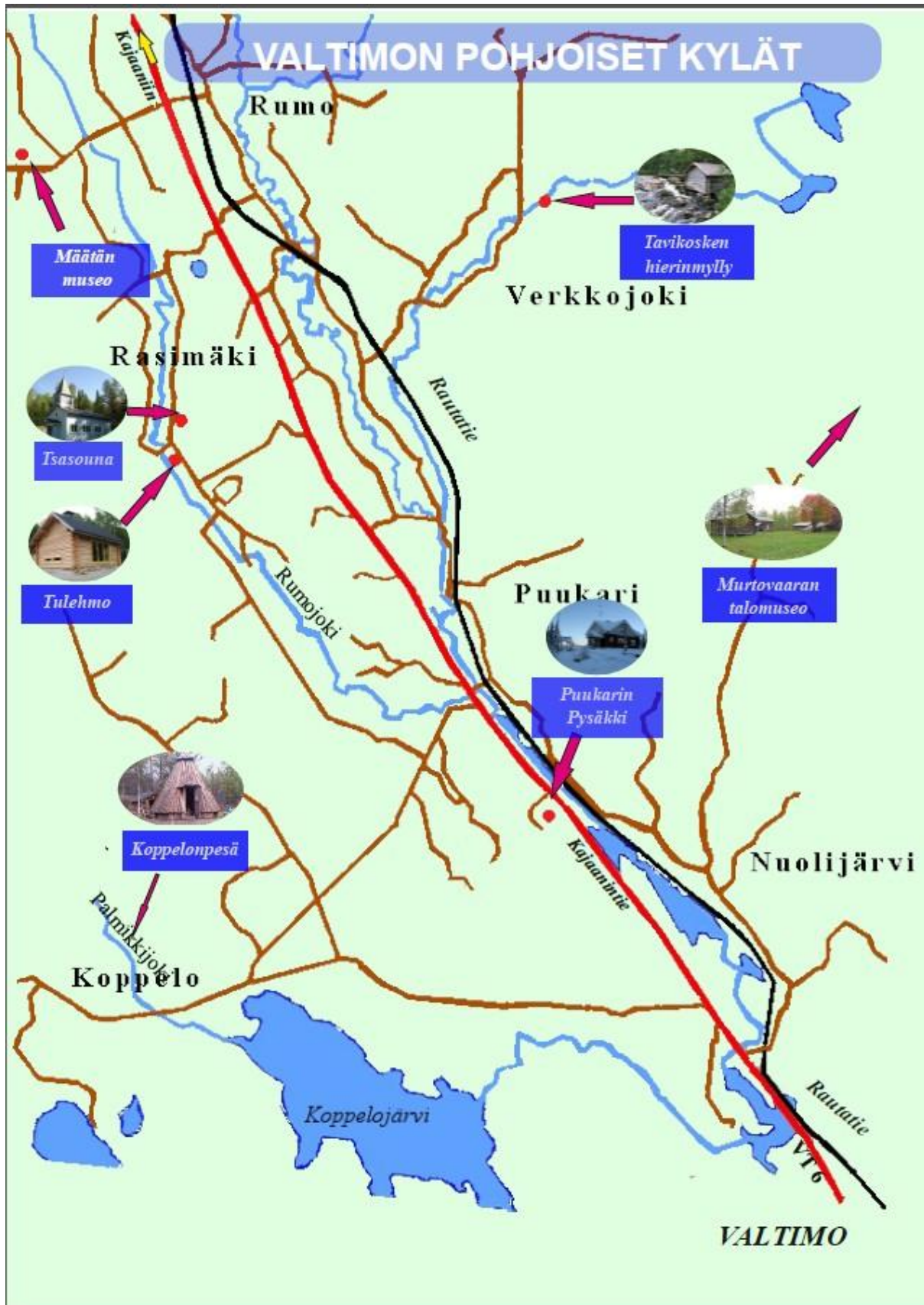
Valtimon Pohjoisille kylille laadittiin ensimmäinen yhteinen kyläsuunnitelma vuonna 2008. Yksittäisisit kylistä Rasimäki päivitti oman kyläsuunnitelmansa 2013. Nyt laaditussa vuoden 2014 kyläsuunnitelmassa on käyty läpi ja päivitetty aiempien kyläsuunnitelmien tietoja ja toteutumista. Lisäksi on pohdittu uusia asioita ja ideoita Pohjoisten kylien kehittämiseksi.

Valtimon Pohjoisten kylien uuden kyläsuunnitelman työstäminen aloitettiin syksyllä 2013 ja saatettiin päätökseen kevään 2014 aikana. Yhteensä suunnitelman laatimiseksi järjestettiin viisi kaikille Pohjoisten kylien asukkaille avointa kyläsuunnitteluiltaa. Keskimäärin kyläiltoissa oli paikalla reilut kymmenen henkeä, kaikkiaan iltoihin osallistui lähes kolmekymmentä eri kyläläistä. Osallistumisaktiivisuus jäi toivottua alhaisemmaksi, mutta toisaalta iltoihin osallistuneilla oli aktiivinen kehittämisote.

Kyläsuunnitelman tekemisessä käytettiin työmenetelmänä kevennettyä Tulevaisuuden verstasta. Kyläiltojen aikana päivitettiin vuonna 2008 laadittu kyläanalyysi, käytiin läpi edellisen kyläsuunnitelman toteutumista, pohdittiin kylän vahvuuksia ja heikkouksia sekä jäseneltiin niiden pohjalta kehittämisideoita ja konkreettisia toimenpiteitä. Suunnittelutyön tulokset on koottu tähän kyläsuunnitelmaan.

Kyläsuunnitelman laatimisen ensisijaisena tarkoituksena on koota kyläläisten kehittämisajatukset ja -ideat yhteen ja luoda niiden toteuttamiseksi konkreettisia toimenpiteitä. Kyläsuunnitelmassa on koottu yksiin kansiin kehittämistoimenpiteet, joita Valtimon Pohjoisten kylien asukkaat pitävät tärkeinä tulevaisuuden kannalta. Suunnitelmassa on keskitytty nimenomaan kuuden kylän yhteisiin asioihin, ei niinkään kyläkohtaisiin kehittämistarpeisiin. Alusta asti sovittiin yhteisesti myös se, että tehdään vain niitä asioita, joihin resurssit riittävät. Tavoitteena ei ollut pelastaa koko maailmaa yhden kyläsuunnitelman avulla. Päätettiin lähteä liikkeelle pienin askelin, tavoitteena herätellä yksittäisten kylien toimijoita mukaan kehittämiseen. Kyläsuunnitelmalla ja sen työstämisellä vahvistetaan kylien yhteisöllisyyttä ja toiminnan suunnitelmallisuutta. Kyläsuunnittelun avulla tavoitellaan myös uusia ihmisiä ja ”kyläaktiiveja” mukaan kehittämiseen.

Valtimon Pohjoiset kylät

Kartta: Unto Tolvanen

Koppelo

Koppelon kylä, Koppelo eli Koppelojärvi on kylä ja järvi n. 12 km:n päässä Valtimon kirkonkylältä luoteeseen. Kylä sijaitsee kauniin 4 km pitkän Koppelojärven ympärillä. Kylän keskus on Koppelojärveen laskevan Palmikkijoen suussa. Nykyään kylässä on kuutisenkymmentä vakituista asukasta. Kylän nimi on tullut sanasta koppelo, joka tarkoittaa naarasmetsoa. Koppelon seudun metsissä on riittänyt riistaa kautta aikain ja se on houkutellut ensimmäiset asukkaat näihin maisemiin. Kylältä on löytynyt muinaislöytöjä aina kivikaudelta saakka. Koppelojärvelle ilmaantui ensimmäinen talo 1620-luvulla, joka lienee ollut Juusola. Vuonna 1637 kylän toinen talo rakennettiin nykyisen keskuksen tienoalle Palmikkijoen suuhun. Koppelojärven kylän nimi mainitaan asiakirjoissa ensimmäisen kerran 1639. Koppelojärvellä on asunut paljon varsinkin Lipposia. Enimmillään asukkaita on ollut viitisensataa. Kylällä toimi silloin myös kauppa, työväentalo ja koulu. Koppelon koulu on lakkautettu 1970-luvulla.

Ennen Koppelojärvi on laskenut kaakkoon Haapajärven Mustalahteen, mutta järvenlaskun jälkeen vedet laskevat Koppelojokea pitkin itään Matkusjokeen. Kylän nähtävyyksiä on kota Palmikkijoen rannassa Rautavaarantien varrella. Kesäisin on mahdollisuus käydä myös soutelemassa Palmikkijoella yhteiskäytössä olevalla veneellä. Luontopolku, jonka pituus on 7 km, on merkitty maastoon. Polku alkaa Koppelon kylältä ja kulkee Ylimmäisenjärven rannalle, jossa on kylän toinen kota. Ympäristökeskus on rakentanut kylälle maitolaiturin.

Nuolijärvi

Nuolijärvi on kylä ja järvi, joka sijaitsee n. 6 km Valtimolta pohjoiseen, Nuolijärven rannoilla ja Puukarin ja kirkonkylän välimaastossa. Nuolijärven kylälle ovat tyypillisiä vaarojen välisessä laaksossa olevat, vesistön varren viettävät, hyväkasvuiset pellot tiloineen. Myös harju kulkee halki kylän eteläosan. Pääosa tiloista on järven itäpuolella vanhan, asutuksen läpi mutkittelevan päätien, Nuolijärventien ja Puukarintien varressa. Järven itärantaa seurailee myös Joensuu - Kontimäki rataosuus, jolla on Nuolijärven seisake. Henkilöliikenne radalla loppui 1993. Itse järvi, Nuolijärvi, on nuolen muotoinen, josta sen nimi on tullut tai toisen kertomuksen mukaan järven pohjasta löytyneestä rautakautisesta nuolesta.

Ennen Nuolijärveen on laskettu kuuluvan myös Halmekylän eli Halmejärven kylä pohjoisessa. Nuolijärveen lasketaan kuuluvaksi myös kylän eteläpuolella ja 5 km:n päässä kirkonkylän pohjoispuolella oleva Nuolikosken siirtolaisasutus Valtatie 6:n ja Koppelon tien risteyksessä. Sodan jälkeen Nuolikosken asutusalueelle perustettiin karjalaisille siirtolaisille 11 tilaa. Nuolikoski on myös Valtimojoen vesistöalueeseen kuuluvan Tuupanjoen koski, joka laskee Valtatie 6:n alitse suvantoon.

Puukari

Puukari sijaitsee Valtatie 6:n varrella noin 10 km Valtimon kirkonkylältä pohjoiseen. Puukarin keskus sijaitsee viljellyllä joenvarsi-alueella Puukarinjärven pohjoispäässä, jossa Maaselältä laskevat Kokkojoki-Hallajoki sekä Rasimäestä tuleva Rumonjoki yhtyvät. Joet ovat koskisia ja muodostavat useita kauniita suvantoja. Jokireitin varsia seurailee entinen päätie Puukarintie. Myös Joensuu-Kontiomäki -rata kulkee kylän halki. Radalla on Puukarin asema.

Henkilöliikenne osuudella Nurmes–Kontiomäki lakkautettiin vuonna 1993. Puukari on voimakas maatalouskylä. Puukarijärvi on 106 metriä merenpinnasta. Tilat ovat suuria ja elinvoimaisia.

Puukarin Kalliokosken rantapenkasta on löydetty harvinaisen pitkä, 122 cm:n pituinen miekka, joka on ajoitettu rautakauden aikaan, 1200-luvulle. Puukarin halki kulkevaa jokea on käytetty myös tervankuljetukseen Ouluun 1900 –luvun alussa. Sodan jälkeen alueelle, Rumon- ja Kokkojoen varsille tuli paljon siirtokarjalaisia. Parhaimmillaan 1950-luvulla kylällä toimi kolme kauppaa ja koulussa oli yli 100 oppilasta. Kaupat, postitoimipaikka ja koulu on lakkautettu.

Matkailupalveluja Puukarissa tuottavat Välijoen Lomat ja Puukarin Pysäkki. Kylän nähtävyyksiä ovat Puukarin Pysäkin viereisellä Paalajanvaaralla sijaitseva näköalapaikka. Vaaran rinteillä on myös 5 km pitkä valaistu pururata/hiihtolatu. Puukarissa sijaitsee myös Kalliokosken koskinähtävyys Kokkojoessa, jonne on valtatieltä noin 1 km. Lähialueella, Sivakan kylässä sijaitsee maamme merkittävimpiin talonpoikaiskulttuuria esitteleviin museoihin kuuluva Murtovaaran talomuseo.

Rasimäki

Kylä raivattiin asumattomaan korpeen Rumojoen varteen sodan jälkeen Suojärveltä tulleille siirtolaisille asutustiloiksi. Rasimäen ja läheisen Kokkojoen alueelle perustettiin yhteensä kaikkiaan noin 50 tilaa. Raivattu peltopinta-ala oli peräti 600 ha. Rasimäki kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin maisema-alueisiin. Kumpuilevat viljelykset ja tilarakennukset sijaitsevat nauhamaisesti kylätien molemmin puolin jyrkkätörmäisen Rumojoen varressa. Tiloja on Rumojokivarressa kolmisenkymmentä, ja niistä vain osa on nykyään pysyvästi asuttuja. Kaikki asuinrakennukset ovat puolitoistakerroksisia tyyppitaloja, jotka poikkeavat toisistaan ainoastaan väriykseltään. Kylä on rakennettu siten, että ensin rakennettiin isoikkunallinen sauna. Saunassa asuttiin siihen asti kunnes saatiin varsinainen rintamamiestalo valmiiksi. Saunan ja talon välimatka on riittävä, ettei talo pala, jos sauna sattuisi syttymään tuleen.

Kylän kulttuurimaisema on monipuolinen, mistä arvokkaimpina esimerkkeinä ovat Lähdeahon rinteessä sijaitsevat laidunniityt lehmineen sekä Harjulan lammaslaitumet. Alueen keskiosassa ylittää kylätie Rumojoen laakson pienen kosken kohdalla ja nousee jälleen vastakkaista rinnettä ylös. Kylätieltä avautuu kaunis kulttuurimaisema. Joen molemmin puolin levittäytyvät kumpuilevat pellot. Kylän maatalous nojautuu paljolti karjanhoitoon. Maisemassa näkyvät kulttuuripiirteet ovat koneellistumisesta huolimatta säilyneet poikkeuksellisen perinteisinä. Pellot ovat karjatalouden käytössä. Lehmien ja lampaiden laidunmaita on kylällä runsaasti.

Rasimäki on Lieksan Egyptinkorven ohella ehkä edustavin ja suurin esimerkki karjalaisten siirtolaisten sodan jälkeen korpeen raivaamista ja rakentamista asutuskylistä. Kylä on Suomen tutkituimpia kyliä yhdessä Valtimon Sivakkavaaran kanssa. Rasimäki on luokiteltu kulttuurimaisemakyläksi. Kylällä on myös ortodoksinen Johannes Kastajan tsasouna. Tsasounalla järjestetään säännöllisesti kesäaikaan jumalanpalveluksia. Nykyään kylälle on muuttanut uusia asukkaita ja kylän toiminta on aktivoitunut. Kaikki pellot ovat viljeltyjä ja kesäasukkaat tuovat lisää elinvoimaa kylään.

Rumo

Rumo sijaitsee n. 18 km pohjoiseen Valtimon kirkonkylältä. Se on Vuoksen ja Valtimonjoen latvavesistön, Maanselältä alkavan Kokkojoen varsilla. Kylä on suurten asumattomien valtionmaiden tuntumassa. Nykyään kylällä on kuutisenkymmentä asukasta. Rumo -nimi merkitsee vanhassa suomen kielessä kumollaan olevaa venettä, joka on myös kylän vaakunassa.

Kylä on ollut kautta aikain pohjoiseen kulkevan tärkeän kulkureitin varrella. Reitti on kulkenut vesitse, polkuja, teitä ja rautateitä pitkin. Parhaimpaan aikaan 1950-luvulla Rumossa on ollut asukkaita 400–500 henkeä. Siellä on ennen ollut mm. monia kämppäyhdyksuntia, kauppoja, monirakennuksinen asuntolakoulu sekä baari. Rautatie sai silloin myös Napero-sivuraiteen, jolle perustettiin suuri raakapuun käsittelykeskus. Kylässä on Rumon maamiesseuran talo, mutta seuralla ei ole tällä hetkellä toimintaa.

Ensimmäiset asukkaat Rumoon tulivat jo 1700-luvulla. Varsinainen Rumon kylän synty tapahtui kuitenkin ennen talvisotaa ja rintamamiesten asutustilojen myötä. Vuosikymmenet 1940-1950 olivat iloista vaurastumisen ja nuorten ihmisten aikaa. Hakkaamattomat salot ja rautatien valmistuminen olivat tehneet Rumosta merkittävän puutavaran lastaamispaikan.

Rumon Kokkojokea pitkin kulki 1500-luvulla ja todennäköisesti jo paljon aikaisemminkin karjalaisen eräelämän runkotie, turkiskauppioiden käyttämä vesireitti, joka yhdisti Pohjanlahden ja Laatokan, ja jolla oli yhteys Vienanmereen. 1600-luvulla on siirrytty kulkemaan maitse Kokkoharjua pitkin. Harjulla kulkeva polku on saanut nimekseen Simo Hurtan ratsutie. Se kulki Rumosta Maanselkään.

Verkkojoki

"Morkosen ukko on avannut veräjän", sanottiin kirkolla, kun tuli kova pohjan purku. Verkkajoen kylän alkuna oli Morkosen metsänvartija- ja kestikievaritalo. Kylä saa nimensä Verkkajoesta, jonka alkulähteet ovat Verkkojärvisissä ja Kainuun puolen vesissä. Kylää sivuaa myös ikivanha vesireitti Laatokalta Ouluun, jota käytti myös Simo Hurta veronkeräysmatkoillaan. Kylä tunnettiin ennen Kiusanmäkenä vyöryvän maa-aineksensa vuoksi rautatietä rakennettaessa 1930-luvulla. Verkkojoki nimitys vakiintui v. 1956 valmistuneen koulun myötä. Kylällä on myös suosittu nähtävyysskohte, Tavikosken hierinmylly.

Asukkaita pienellä maaseutukylällä on noin 50. Kesällä kesämökkiläiset rikastuttavat kylän elämää. Omenamäen asutusalue kuuluu kylään. Kylän asutus sijaitsee Verkkajoen varrella. Verkkajoen koulupiiri perustettiin kunnanvaltuuston päätöksellä 16.3.1953. Verkkajoen kansakoulu edustaa 1950-luvun kouluarkkitehtuuria, "Esko" -tyyliä. Koulu on yksityisessä omistuksessa.

Verkkajoella toimii Valtimon vanhin kylätoimikunta (perustettu 1980). Kylätoiminta on tällä hetkellä varsin vähäistä, mutta toimintaa ei ole kuitenkaan kokonaan haudattu. Kylätoimintaa vaikeuttavat yhteisten kokoontumis- ja toimitilojen puute. Kunta myi kylän lakkautetun koulun yksityisomistukseen v. 2012. Kylätoimikunta kokoontuu tarvittaessa Verkkajoen vanhustentalo ry:n kerhotiloissa. Koulun myymisen myötä vuosikymmeniä kylällä pidetyt hiihto- ja hölkkäkilpailut lopetettiin. Tällä hetkellä kylällä pidettäviä tapahtumia ovat

maakirkko ja lähetykset yhteistyössä Valtimon ev.lut. seurakunnan kanssa, pilkki- ja onkikisat yhteistyössä Rumon kylätoimikunnan kanssa sekä erilaiset kuntoilutempaukset (mm. kevään ja syksyn kävelykampanjat sekä Satasen Käppäsy yht. työssä Valtimon Vasaman kanssa). Muita toimintoja ovat esimerkiksi vanhempien kyläläisten merkkipäivien muistaminen sekä Tavikosken hierinkivimyllyn vieraskirjan ylläpitäminen.

Kylätoiminnan nykytila

Koppelossa, Rasimäellä ja Verkkojoella on toimivat kylätoimikunnat ja Puukarissa kylätoimintaa pyörittää Puukarin Maamiesseura. Rumossa ja Nuolijärvellä kylätoimikunnat "uinuvat" tällä hetkellä. Alueen kylätoiminta on muutenkin pääosin elänyt hiljaiseloa viime vuosina. Poikkeuksen tekee Rasimäki, jossa on hiljaisemmän kauden jälkeen viime vuosina toimittu hyvin aktiivisesti. Rasimäki valittiin Pohjois-Karjalan vuoden kyläksi vuonna 2013 ja se sai samana vuonna 1. kunniamaininnan valtakunnallisessa vuoden kylä -kilpailussa.

Hiljaiselosta huolimatta toimintaa ja yhteisiä tapahtumia on muillakin Pohjoisilla kylillä. Tämän suunnitelman kyläanalyysi -osiossa käydään läpi mm. alueen kylien tapahtumia sekä toimivia yhdistyksiä. Niiden perusteella pääteltynä pienimuotoista toimintaa on hiljaiselosta huolimatta ilahduttavan runsaasti.

Pohjoisten kylien kokoontumistilojen osalta tilanne on kohtalainen. Kaikkien kuuden kylän vanhat kyläkoulut ovat nykyään yksityisessä omistuksessa, mutta kylillä on muita korvaavia tiloja. Puukarissa ja Rumossa on omat maamiesseurantat, jotka ovat käytössä pääosin kesäaikaan. Verkkojoella on mahdollisuus kokoontua vanhustentalon kerhuhuoneella. Useammalta kylältä löytyy myös metsästysseurojen majoja sekä erilaisia kota- ja laavurakennelmia. Alueella on myös pari matkailuyritystä, joiden tiloja voi hyödyntää erilaisten tapahtumien järjestämisessä.

Yhtenä syynä kyläsuunnitelman päivittämiselle oli halu herätellä Pohjoisten kylien toimintaa uudelleen. Pohjoisten kylien yhteinen kyläsuunnitteluprosessi onkin jo käynnistänyt pohdinnan uinuvan kylätoimikunnan herättelemiseksi ainakin Rumossa. Myös Verkkojoella on nähtävissä kylätoiminnan vilkastumista. Aloite Pohjoisten kylien kyläsuunnitelman päivittämiseen tuli Valtimon kaikkien kylien, yhdistysten, yritysten, kunnan ja muiden toimijoiden yhteistyöelimenä toimivalta Valtimon Kehittäjät ry:ltä.

Kyläanalyysi

Vuonna 2008 laaditun kyläanalyysin tiedot päivitettiin Valtimon Pohjoisten kylien kyläsuunnitteluiltojen yhteydessä. Listasta poistettiin vanhentuneita asioita ja lisättiin uusia. Ilahduttavasti uusia asioita oli yleensä enemmän kuin poistettavia ☺. Kyläanalyysi sisältää Valtimon Pohjoisten kylien palvelut, tapahtumat, yhdistykset ja kimpat, ammatit, harrastusmahdollisuudet sekä luontokohteet ja tärkeät rakennukset. Etenkin yritystoiminta ja saatavilla olevien palveluiden määrä on Pohjoisten kylien kokoon ja asukasmäärään nähden huomattavan runsasta. Valtimon Pohjoisten kylien tärkeitä maisemia ja kohteita on tässä kyläsuunnitelmassa esitelty myös valokuvien avulla.

Yritystoimintaa

- Puukarin Pysäkki
- Välijoen Lomat
- Marjapaikka Haverinen
- Harju Timber Oy, John Deere huolto
- Kylätaksi Pertti Pappi
- Kylätaksi Veijo Karppinen
- Ylä-Karjalan Rehu
- Laajaniemen Pajutila
- Rasimäen Kyläpaja
- Taiton kyläpaja
- Putki-Ile Oy
- Meriläisen korjaamo
- Hoitola Rautarouva, kuppaus, hieronta, ym.
- Valtimo design, Eira Muikku, tekstiilit
- Kehrätär, käsityöt, Maria Dorff
- Ruustinnan Rätti
- Monitoimialayrittäjä Eero Willman
- Pauli Kuokkanen Oy
- Jaanan Jalkine
- Oriflame kosmetiikkaa, Eine Timonen
- Ikonimaalari Harri Stefanius
- Anita ja Lauri Tienhaara, hunaja, yrtit, ym.
- Tomaki Service
- Maanrakennus T & E Pikkarainen
- Heikki A. Ovaskainen Oy
- Pienkonekorjaamo Tapsa, pienkonehuolto, hieronta, jäsenkorjaus, kansanparannus
- Kauneushoitola Anni Hiltunen
- Ylä-Karjalan Tilipalvelu
- Metsäpalveluyritys Marko Kettunen, kenneltoimintaa
- Freelance -toimittajia
- Lypsykarjatilat
- Koppelo: Hakoniemi, Mäntyniemi
- Puukari: Karila, Tornio, Korpela, Rumonniemi, Hirvelä

- Verkkojoki: Timola, Surmakoski, Koskenkorva,
- Rasimäki: Suojala, Keimo Hilonen, Alapiha,
- Rumo: Saviaho, Pekkala, Hanna Kuokkanen
- Nuolikoski: Jarkko Hämynen
Emolehmätilat
- Puukari: Kulmala
- Nuolijärvi: Päivärinne
- Rumo: Virtala, Lampela
Lihakarjatilat
- Koppelo: Talasniemi
- Puukari: Peltola, Alava
- Rumo: Ritva Nevalainen ja Jouni Kortelainen
Lampaita Arto Kilponen Koppelossa, Peltola Puukarissa
Hevosia Urpo Lipponen Koppelossa, Veijo Lipponen Rasimäessä, Timo Nevalainen Nuolijärvellä, Toivoset Rasimäessä, Veijo Karppinen Verkkojoella, Maarit Hukkanen Nuolikoskella, Sari Määttä ja Esko Karppinen Verkkojoella
Viljan viljely
- Maatalousyhtymä Heikki ja Markku Pyykkö

Palvelut

Majoitus- ja ravintolapalvelu Taksi Joulukuusia Tinkimaitoa
 Marjat Lahjatavarat Puutarhatuotteita **Taimitarha**
 Sisustuspalvelu Mausteita *Puutarhasuunnittelu*
 Pesuaineita Ruisleipää **Piirakoita** Polttopuita
 Lvi-palvelut *Kaivinkonepalvelu* Aurauspalvelu Ikkunanpesu
 Korjaamopalveluja Kotisiivoukset *Verhojen sovitus + vaihto*
 Ompelu, brodeeraus **Polkupyörähuolto** Pienkonekorjaus
Savusauna Valokuitu *Kotipalvelu* Käsitöitä Hierontaa
Kansanparannusta, jäsenkorjausta **Nettisivujen teko**
 Valokuvaus Elintarvikkeita (hiutaleet, ryynit, liha)

Käytetään oman kylän
 palveluita, niin saadaan ne
 säilymään 😊

Tapahtumia

- Puukarin metsätaitohiitokilpailut
- Aarne Halosen muistohiihdot
- Laskiaistapahtuma
- Kalevala -ilta Puukarin Pysäkillä
- Rumo - Verkkojoen pilkki- ja onkikisat
- Koppelon pilkkikisat ja onkikisat
- Rasimäen praasniekat (kirkolliset, ukot, akat)
- Hiirenjärvipäivä
- Verkkojoen maakirkko
- Heinärieha
- Metsästysseurojen hirvipeijaiset
- Puukarin Pysäkillä reserviläisten joulutulet
- Marjapaikan puutarhapäivät
- Marjapaikan elämysillat
- Koppelon lentopallokerho
- Valtimon MLL:n ulkoilutapahtuma
- Pysäkin juhannuskokko
- Valtimon erätulet
- Kauneimmat joululaulut
- Urkin polku – juoksutapahtuma
- Kyläillat
- Ylen Sankien priha –kisa
- Joki –ilta elokuussa
- Talkoot

Yhdistykset ja kimpat

- Puukarin Maamiesseura ry
- Koppelon kylätoimikunta
- Rumon kylätoimikunta
- Verkkojoen kylätoimikunta
- Rumon maamiesseura ry
- Rasimäen kylätoimikunta
- Rasimäen Erämusikat
- Elomäen Erä ry
- Koppelon Riistamiehet ry
- Rumon Eräkävijät ry
- Matolammen Erä ry
- Nikaran kiertäjät ry
- Valtimon kalastusalue (koko Valtimo)
- Maaselän Eräveikot ry
- Rumon Yhteismetsän hirviseurue ry
- Rumon Yhteismetsä
- Tiehoitokunnat
- Rumon lahtivajayhtymä
- Keskustan Puukarin paikallisosasto ry
- Puukarin Vanhustentalo Ry
- Verkkojoen Vanhustentalo ry
- Koppelon lentopalloporukka
- Valtimon hevostalousyhdistys (Rumon Ravirata)
- Ylä-Karjalan Luonnonystävät (Valtimo ja Nurmes)
- Valtimon Kehittäjät

Harrastusmahdollisuudet

Valtimon Pohjoisilla kylillä voi harrastaa vaikka mitä!

Metsästys, kalastus, marjastus, sienestys, lentopallo, hiihto, moottorikelkkailu, vapaaehtoinen maanpuolustustyö, käsityöt, puutyöt, valokuvaus, tanssiminen, sauvakävely, museotoiminta, lenkkeily, pyöräily, ratsastaminen, hevostelu, luistelu, uiminen, tyttökuoro, motocrossi, mopoilu, musiikki + bändit, mönkijärata, rakennusrestaurointi, puutarhan hoito, urheilu, jne.

Luontokohteet, arvokkaat rakennukset, maisemat, ym.

- Koppelon luontopolku
- Kodat
- Talonpojan Taival
- Kanoottireitti
- Tavikosken hierinmylly
- UKK-reitti
- Kalliokoski
- Moottorikelkkareitti
- Hiihtoreitit
- Valaistulatu / Pysäkin luontopolku
- Aholan talo Maanselässä
- Vanhat kyläkoulut; Elomäki, Rumo, Verkkojoki, Rasimäki, Nuolijärvi, Koppelo (kaikki yksityisessä omistuksessa)
- Puukarin ja Rumon maamiessurantalot
- Perinnemaisemat Puukarissa
- Maisemakylä Rasimäki
- Ortodoksinen tsasouna Rasimäki
- Maisemakylä Rasimäessä
- Puukarin ja Verkkojoen vanhustentalot
- Puukarin Pysäkki
- Pyykölä
- Rasimäen tsasouna
- Nuolikoski
- Pantiokoski
- Surmakoski
- Kokkoharjut / Simo Hurtan polku
- UKK-maja Rumossa
- Metsästysseurojen majat
- Mustikkamäki 327 m Rumossa
- Arto Kilposen pienoismaailma Koppelossa
- Marjapaikka
- Morkonen (vanha kestikievari)
- Kotimuseo Rumossa
- Tanssikallio

- Tulehmo
- Omenatarha, Juablukka sadu
- Maaselän traktorirengas
- Murtovaaran talomuseo
- Perinnebiotoopit

Kylien ammatit

Koppelo: suurtaloukokki, opettaja, lähihoitaja, maanviljelijät, turkistarhaaja, pienkonekorjaaja,

Nuolijärvi: puutarhateknikko, malli, poliisi, fysioterapeutti, opettajat, maanviljelijä, seminologeja 3 kpl, parturi-kampaaja, putkiasentaja, hieroja, kirjanpitäjä, muurari, laitosapulainen, koneistaja, kiinteistöyrittäjä, myyjä

Puukari: yrittäjä, maanviljelijä, konsultti, kirjanpitäjä, osastoavustaja, maisteri, kodinhoitaja, maatalouslomittaja, suurtaloukokki, sähköasentaja,

Rasimäki: seppä, ikonimaalari, maanviljelijä, hevostalouyrittäjiä, puutavara-auton kuljettaja, kouluavustaja, toimistovirkailija, maatalouslomittaja, käsityön opettaja, sähkömies, kenkäkauppias, kirvesmies, ikonimaalari

Rumo: toimittaja, myyjä, kalabiologi, opettajia, maanviljelijöitä, metsätalouyrittäjä, sahatyöntekijä, postinkantaja, maatalouslomittaja, yrittäjiä, sähköasentaja, kosmetologi

Verkkojoki: maatalouyrittäjiä, taksiryrittäjiä, taksinkuljettaja, yrittäjä, luonnonpuistohoitajia, kirvesmiehiä, metsäkoneenkuljettajia, koneistaja, myyjä, metallimies, opettaja, lähihoitaja, siivoaja/keittiöapulainen, maisteri, rakennusinsinööri, lääkintävahtimestari, sahatyöntekijä, rekka-auton kuljettaja, sekatyömiehiä, eläkeläisiä ja opiskelijoita

Valtimon Pohjoisten kylien nelikenttäanalyysi

Valtimon Pohjoisten kylien nelikenttäanalyysin laadinnassa näkyi hyvin alueen asukkaiden ja toimijoiden positiivinen suhtautuminen ja usko oman alueen mahdollisuuksiin. Alueen vahvuuksista ja mahdollisuuksista keskusteltiin pitkään ja niitä löytyi runsaasti. Sen sijaan heikkouksia ja uhkatekijöitä piti lähes hakemalla hakea.

VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
<ul style="list-style-type: none"> - Laajakaista (100 megaa) - Asuinympäristö (luonto) - Maa- ja metsätalous - Hyvä sijainti (valtatie 6, rautatie) - Suvaitsevaisuus - Ammatillisen osaamisen laaja kirjo	<ul style="list-style-type: none"> - Teiden huono kunto - Ei jatkajia yrityksille, yrittäjähengen puute - Kunnan opasteet puuttuvat - Reitistöjen huono kunto - Tapahtumien päällekkäisyys - Ei osata hakea rahoitusta tai hyödyntää hankkeita
MAHDOLLISUUDET	UHKATEKIJÄT
<ul style="list-style-type: none"> - Rautatie - Luonto - Positiivinen julkisuus (suhteet, markkinointi) - Suuret ikäluokat, paluu juurille - Kansainvälisyys - Yhteistyö kunnan kanssa, vastuhenkilö kunnassa - Etäkyläläiset mukaan - Bioenergia - Ohi ajavien venäläisten ”pysäyttämisen” - Pohjoisten kylien yhteistyö - Kylien tapahtumat	<ul style="list-style-type: none"> - Ihmisten väheneminen (lypsäjien puute!) - Palvelut siirtyvät keskuksiin - Aluepolitiikan puute - Kuntarakenneuudistus

”Maaseutuelämä on kiireistä,
mutta täällä kiire on
laadukkaampaa kuin
kaupungissa”

Edellisen kyläsuunnitelman toteutuminen

Yhden suunnitteluillan aiheena oli vuoden 2008 kyläsuunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden läpikäyminen ja niiden toteutumisen pohtiminen. Osa toimenpiteistä on toteutunut hyvin, osa toteutunut osittain ja osa taas jäänyt kokonaan toteutumatta.

Taulukkoon on koottu vuoden 2008 kyläsuunnitelmassa esitetyt toimenpiteet sekä niiden toteumatilanne:

Toimenpide vuoden 2008 suunnitelmassa	Toteuma
Laiduntamisen lisääminen Valtimojoen rannoilla, kylämaisemien avaaminen ja ylläpitäminen pusikoita raivaamalla.	Toteutunut osittain. Ranta-alueita on raivattu sekä yhdessä että yksityisten toimesta osana isompaa ympäristöhanketta. Laidunnus lisääntynyt paikoin.
Kaikille halukkaille kylille yhtenäiset: - postilaatikkokatokset - maitolaiturit - bussikatokset	Postilaatikkokatokset toteutettiin osittain Verkkojoella. Muilla kylillä asiaa suunniteltiin, mutta rahoitusta ei saatu. Muutamit yksityiset ovat kunnostaneet maitolaitureita, muuten ei ole toteutunut. Bussikatokset eivät ole toteutuneet.
Tonttipörssi (kartoitetaan tyhjat / myynissä olevat kiinteistöt)	Tyhjat kiinteistöt kartoitettiin kaikkien Pohjoisten kylien alueelta ennen vuoden 2009 Kylä kelpaa –messuja. Toimenpide on siis toteutunut, mutta uudelle kartoitukselle olisi tarvetta.
Rompepäivät	Rompepäivät järjestettiin Puukarin Maamiesseuran talolla kolmena vuonna. Väkeä kävi mukavasti. Toimenpide siis toteutui, mutta tapahtuma on sittemmin hiipunut, kaipaisi kenties vähän uudistumista. Muitakin tapahtumia ollut eri kylillä, osa pyörii edelleen (metallikeräyksiä, lehmälotto, praasiniekat, kansalliset hiihtokisat, pilkkikisat, rantaonginta, Tanssikallion tapahtumat)
Musiikkikerho nuorisolle	Valtimon kunnan toimesta pyörii hyvää bänditoimintaa taajamassa. Kylän nuoret käyvät siellä, ei ole ollut tarvetta omalle toiminnalle. Mopokerho pyöri muutaman vuoden, tänä vuonna ei vielä ole käynnistynyt.

Kylien nettisivut	<p>Vuonna 2008 vain Verkkojoella oli omat nettisivut. Nyt kaikilla kylillä on omat sivut, toimenpide on siis toteutunut. Osan kylistä sivuilla olisi tosin päivittämistarvetta.</p> <p>Lisäksi kylien muut tiedottamisvalmiudet ovat lisääntyneet (mm. s-postitiedotusta, facebook-sivut, tiedotteet).</p>
Kyläradio	<p>Muutama kyläradiolähetys tehty keväällä 2009 testimielessä (lähetykset löytyvät Youtubesta). Kyläradiokoulutusta viriteltiin keväällä 2013, mutta osallistujia ei ollut riittävästi. Toimenpide ei siis ole toteutunut.</p>
Kyläteevee	<p>Ainakin Verkkojoki, Puukari ja Rasimäki tekivät vuonna 2009 kyläesittelyt kylätelkkariin (löytyvät Youtubesta). Toimenpide toteutunut osittain.</p>
Jätevesiasiat	<p>Parhaillaan on käynnissä Valtimon kunnan ja Jässi – hankkeen toimesta talouksien jätevesisuunnitelmien laadinta Pohjoisten kylien alueella. Asia on siis työn alla.</p>
Kyliä kehittämishanke (haetaan rahoitusta hankkeelle, jossa kyläsuunnitelman toimenpiteitä viedään eteenpäin)	<p>Hankkeelle ei ole haettu rahoitusta, ei siis ole toteutunut. Osittain tästä syystä osa kyläsuunnitelman toimenpiteistä on jäänyt puolitiehen.</p>
<p>Muita toteutuneita asioita (ei ole mainittu edellisessä kyläsuunnitelmassa)</p> <p>Valokuitu</p> <p>KyläKelpaa –tapahtuma 2009</p> <p>Yksittäisten kylien toimet</p>	<p>Koko Valtimon alueelle on rakennettu kattava valokuituverkko. Todella iso edistysaskel Valtimon kylien kehittämisen kannalta!</p> <p>Valtimon Pohjoiset kylät olivat mukana vuonna 2009 toteutetussa KyläKelpaa –tapahtumassa. Kylissä järjestettyjen tapahtumien ja esittelyjen avulla kävijöille esiteltiin alueen tontti- ja asuntotarjontaa, työpaikkoja, palveluja ja yrittämisen mahdollisuuksia. KyläKelpaa –tapahtuma onnistui hyvin ja lisäsi kylien yhteistyötä.</p> <p>Moni Valtimon Pohjoisista kylistä on vuosien aikana toteuttanut myös omia, yksittäisiä kehittämistoimia tai investointeja (esim. Tulehmo Rasimäellä).</p>

Toteutumatilanteen päivittämisen lisäksi pohdittiin sitä, mitä edellisen kyläsuunnitelman asioita kannattaisi vielä viedä eteenpäin ja mikä on edelleen ajankohtaista. Lisäksi pohdittiin uusia kehittämisideoita. Illan lopuksi äänestettiin osallistujien mielestä parhaita ideoita. Listassa asiat on esitetty äänimäärän mukaisessa järjestyksessä. Samansisältöisiä ehdotuksia on koottu yhteen.

Mitä vuoden 2008 kyläsuunnitelman toimenpiteitä halutaan / pitäisi / kannattaisi vielä toteuttaa tai viedä eteenpäin?

- Yhteiset tapahtumat (heinärieha, kyläillat, lehmälotto, praasiniekat, pilkkikilpailut, onkikilpailut, juoksukilpailut, hiihtokilpailut, maraton, harjoitusravit, lauluillat, maatalousnäyttely) **(12 ääntä)**
- Kylien keskinäisen yhteistyön lisääminen, esim. erilaisten tapahtumien järjestäminen kuuden kylän yhteistyönä **(4 ääntä)**
- Nettisivut (toimija, rahoitus sivujen kokoajalle, sivujen päivitys pitäisi tehdä – kuka, tukihenkilö, saako rahoitusta ylläpitoon, päivitykseen) **(4 ääntä)**
- Kehittämishanke, palkattu työntekijä kylille **(3 ääntä)**
- Musiikkikerho **(1 ääni)**
- Asukasluvun lisääminen **(1 ääni)**
- Postilaatikkotelineet
- Pusikoiden raivaus jatkuu

Uusia ideoita

- Frisbeegolf rata - pysäkin hiihtolatu **(3 ääntä)**
- Työllistämishanke, kylätalkkarin palkkaaminen, yksi yhteinen koordinoija kylille **(2 ääntä)**
- Uusien asukkaiden houkuttelemineen, esim. vanhustentalo Verkkojoella **(1 ääni)**
- Linja-autoajelu kylien ”nähtävyyksillä” **(1 ääni)**
- Retkeilyreitit ja polut (Talonpojan taival, UKK reitti, moottorikelkkareitit (käyttämättömät metsäautotiet - esitys, aloite), kanoottireitti (Puukari-Kuokkastenkoski-Pielinen), muut uudet reitit + KARTAT) **(1 ääni)**
- Harrastekerhojen jatkaminen (4H, kansalaisopisto, mopokerho)
- Kiertävä tynnyri/savusauna
- Laavu Tanssikalliolle, retkipolut, opasteet

Kehittämisen teemat

Kyläsuunnittelun viimeisessä vaiheessa syntyneitä kehittämisideoita jalostettiin konkreettisiksi toimenpiteiksi. Vuoden 2008 kyläsuunnitelman toteumatilanteen, kyläanalyysin, kylien vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien, syntyneiden uusien ideoiden sekä käytettävissä olevien resurssien pohjalta kehittämisen teemoiksi valikoituivat:

1. Yhteiset tapahtumat
2. Koulutukset
3. Reitistöjen kehittäminen
4. Kylien nettisivut
5. Yhteistyön tiivistäminen kaikkia koskevissa asioissa

Näiden teemojen ympärille pohdittiin käytännön toimia ja konkreettisia toimenpiteitä. Toimenpiteiden pohdinnassa tehtiin alusta lähtien selkeä päätös, että keskitytään vain muutamaan asiaan eli tehdään sitä mihin resurssit riittävät.

Toimenpiteet

Kehittämishanke/-idea	Toimenpiteet idean toteuttamiseksi	Vastuutahot	Aikataulu
Yhteiset tapahtumat			
Heinärieha kesällä 2014 (heinäkuussa)	Tavoitteena luoda Heinäriehasta jokavuotinen tapahtuma, joka kiertää eri kylillä. Pohjoiset kylät kuitenkin yhdessä mukana järjestämässä tapahtumaa.	Kesän 2014 tapahtuman pääjärjestämisvastuussa on Puukarin kylä. Seuraavan vuoden järjestäjä sovitaan tapahtumassa.	Ensimmäinen kesällä 2014, jatkossa joka vuosi.
Avoimet kylät tapahtuma kesällä 2014	Kaikkien Valtimon kylien yhteinen tapahtuma. Nostetaan yhteistyön ja tapahtumien avulla esille kylätoimintaa ja kylillä toimivia yrityksiä.	Jokainen kylä suunnittelee oman toimintansa, Valtimon Kehittäjät kokoaa tapahtumat yhteen ja tiedottaa niistä.	Valmistelu kevät ja kesä 2014, tapahtuma 11.7.2014
Yhteiset koulutukset			
Kansalaisopiston kurssit	Jumpat, karaoke, astrologia, kyläkirja + kirjoittamisen alkeet, perinnetyöt. Kaikilta kyliltä osallistujia mukaan, näin turvataan kurssin toteutuminen!	Jokaisen kurssin osalta sovittiin joku kyläläinen, joka ehdottaa kurssia kansalaisopiston suuntaan.	Tavoitteena saada kursseja kansalaisopiston ensi lukuvuoden ohjelmaan.
Kylien turvallisuuskoulutus	Pohjoisten kylien yhteinen turvallisuuspäivä, jossa aiheina mm. poikkeustilanteet, alkusammutus, ensiapu ja terveys.	Päivi Härkin sopinut asiasta Pelastuslaitoksen kanssa. Myös Kiertävä pysäkki tulossa mukaan.	Kevät 2014

Toimenpiteet (jatkuu)

Kehittämishanke/-idea	Toimenpiteet idean toteuttamiseksi	Vastuutahot	Aikataulu
<p>Reitistöjen kehittäminen</p> <p>Reitistöt, kodat, laavut, opasteet kuntoon</p>	<p>Tavoitteena reitistöjen kehittämishanke, jossa olisivat mukana kaikki Valtimon kylät. Olemassa olevien reittien ja luontopolkujen kunnostaminen, paremmat opasteet, reiteillä olevat kodat, laavut, ym. kuntoon ja mahdollisesti myös uusien rakentamista.</p>	<p>Hankkeen käynnistäjänä / kokoajana sekä rahoituksen hakijana toimii Valtimon Kehittäjät ry, yhteistyössä kylien, kunnan ja Vaara-Karjalan Leader ry:n kanssa.</p>	<p>Valmistelussa vuoden 2014 aikana, rahoituksen haku sitten kun uuden Leader – ohjelmakauden rahoitushaku aukeaa.</p>
<p>Kylien nettisivut</p> <p>Kaikkien Pohjoisten kylien nettisivut kuntoon. Lähes kaikilla kylillä on jo nettisivut, mutta vaativat uusimista / päivittämistä.</p>	<p>Valtimon kunta on palkannut henkilön päivittämään kylien ja yhdistysten sivuja.</p>	<p>Jokainen kylä vastaa omien tietojensa päivittämisestä ja uusien tietojen kokoamisesta sekä niiden toimittamisesta sivujen päivittäjälle.</p>	<p>Kylien tulee koota /päivittää tiedot ja toimittaa päivittäjälle kevään 2014 aikana.</p>
<p>Yhteistyön tiivistäminen</p> <p>Junarata henkilöliikenteelle</p> <p>Kyläavaustajatoiminta</p>	<p>Laaditaan kansalaisaloite Nurmes-Kontiomäki junaradan avaamisesta uudelleen henkilöliikenteelle. Kerätään kyliltä nimiä aloitteeseen.</p> <p>Valtimolla järjestetään alueellinen kyläfoorumi, jossa pohditaan kyläavaustajatoimintaa ja muutenkin kylien palveluiden järjestämistä.</p>	<p>Anni Korhonen hoitaa aloitteen tekemisen.</p> <p>Foorumin järjestävät Vaara-Karjalan Leader ry, MSL, Valtimon kunta ja Valtimon Kehittäjät.</p>	<p>Kevät 2014</p> <p>Foorumi pidetään 3.4.2014</p>

Lisätietoja kylien ja maaseudun kehittämisestä

Valtimon Pohjoisten kylien yhteystiedot

Koppelon kylätoimikunta

Puheenjohtaja Leena Karppinen Puh.050 582 3008, leena.karppinen@oyk.fi

Puukarin Maamiesseura ry

Puheenjohtaja Keijo Korhonen Puh. 050 585 9229, keijo.t.korhonen@oyk.fi

Sihteeri Anni Korhonen Puh. 013 454 002, anni@puukarinpysakki.fi

Rasimäen kyläyhdistys ry

Puheenjohtaja Timo Ratilainen Puh. 050 564 2847

Sihteeri Päivi Härkin Puh. 050 370 3051, paivi.harkin@gmail.com

Rumon kylätoimikunta

Puheenjohtaja Jari Timonen Puh. 050 493 6476

Sihteeri Virpi Timonen Puh. 050 300 8048, virpi258@hotmail.com

Verkkojoen kylätoimikunta

Puheenjohtaja Veijo Härkin Puh .040 729 5777

Sihteeri Teija Hämäläinen Puh. 050 304 8497, teija.hamalainen@oyk.fi

Tiedottaja Satu Tanskanen Puh. 050 5606 118, satu.tanskanen@oyk.fi

Maaseudun Sivistysliitto

Kauppakatu 23 b A 8

80100 Joensuu

puh. (013) 221 557

www.msl-ita.fi

Vaara-Karjalan Leader ry

Pielisentie 26

81700 Lieksa

puh. 040 1044 906

www.maakaista.fi/vaara-karjala

Pohjois-Karjalan Kylät ry

Kauppakatu 23 b A 8

80100 Joensuu

www.kylat.fi/

Valtimon Kehittäjät ry

Rantakatu 14

75700 Valtimo

www.valtimonkehittajat.fi

Kyläsuunnitelman julkaisutiedot

Julkaisija: Maaseudun Sivistysliitto, 2014. Suunnittelutyöhön kyläläisiä johdatteli Reeta Rönkkö Maaseudun Sivistysliiton Laiffia landella -hankkeesta.

Kuvat: Satu Tanskanen, Reeta Rönkkö, Pohjoisten kylien nettisivut, vanha kyläsuunnitelma